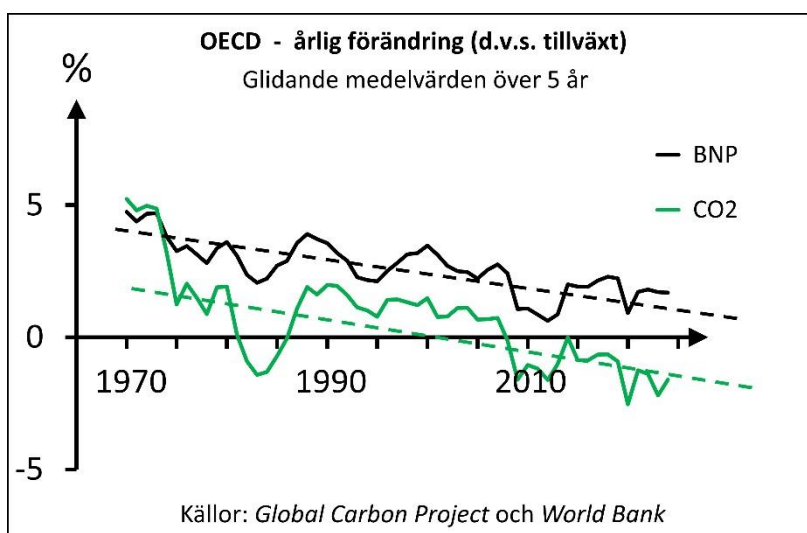

Tillväxt-reflex – Problematisera tillväxterna

För mig är tillväxt ett ständigt återkommande tema. Inte bara, i den förhärskande betydelsen, värdet av allt som produceras (BNP) utan också i andra avseenden, liksom årlig förändring av koldioxidutsläpp och förbrukning av högvärdig energi.

Från våra politiska ledare har vi återkommande kunnat höra att Sverige är ett föredöme med fallande utsläpp av koldioxid, allt medan ekonomin har fortsatt växa. Två goda ting kombinerade! Man får emellertid inte förledas tro att vi är ensamma om denna bedrift. Det visar sig att det har varit normen hos världens höginkomstländer. Länder som jag definierar som OECD:s 38 medlemsländer.

Det hela illustreras i ett diagram med två tillväxtkurvor. En svart linje med den årliga förändringen hos BNP (i dagligt tal den ekonomiska tillväxten) och en grön kurva för utsläppen av koldioxid. De streckade raka trendlinjerna är inplacerade med ögonmått.

Från dessa kurvor finns mer än en lärdom att dra.

1. Då ekonomin har gått på högvarv har också utsläppen av växthusgaser ökat. I motsats till detta har vid lågkonjunkturer utsläppen ökat i en måttlig takt eller till och med minskat.
2. Den svarta kurvan ligger konsekvent över den gröna vilket indikerar att ekonomierna i någon mening har blivit "effektiva". Samma mängd BNP-dollar ger idag inte upphov till lika mycket utsläpp av koldioxid som för några år sedan. Något som definieras som relativ frikoppling och som inte är förbehållet den rika delen av världen. Samma företeelse kan observeras överallt.
3. För OECD-länderna har de senaste dryga tio åren utsläppen minskat samtidigt som ekonomierna har växt. En absolut frikoppling. Något som våra politiker inte har underlåtit att påminna oss om.

4. För västvärlden har den ekonomiska tillväxten sakta men säkert rört sig nedåt. Detta utgör en rimlig delförklaring till att det har varit möjligt att reducera utsläppen.
5. Även om den gröna utsläppskurvan just nu är under nollan krävs det betydligt mer. Klimatforskningen talar om 7–10 procent. Kurvan skulle då spräcka ramen som omger diagrammet. Detta vore i så fall en tillräcklig frikoppling.

Från figuren kan man få intryck av en ekonomiskt tillväxt som, sakta med säkert, närma sig nollan och eventuellt kommer att ömsa skinn till nedväxt. Även om det simpla diagrammet ger en tillförlitlig bild av historiska förlopp duger det självfallet inte för att prediktera en komplex omvärld. Men idag finns andra tecken i skyn ...

Med kriget i Iran har världsekonomin åkt på en formidabel stjärnsmäll och det är inte uteslutet att den kommer att trigga slutet på en mer än hundraårig epok med stadigt ökande tillgång till högvärdig fossil energi.

Det handlar inte bara om svårigheten att helskinnad passera Hormuzsundet. Mycket av energiinfrastruktur är förstörd, tankfartyg befinner sig i andra världshav och nivån på de strategiska oljelagren sjunker i rask takt.

Även om flödet av olja inte kommer att upphöra, så är det den årliga förändringen (*tillväxten*) hos den fossila energikonsumtionen som uppvisar ett empiriskt samband med den ekonomiska *tillväxten*.

Det är alltså ingen ogrundad gissning att kriget kan få även nästa dominobricka – den ekonomiska tillväxten – att falla.

Med tanke på hoten mot såväl klimat som miljö finns det tusen skäl att kritisera strävan mot en ständigt ökande produktion och ett ekorrhjul som smörjs för att rotera allt fortare. Men det går, å andra sidan, inte att blunda inför att krympande BNP och ekonomisk tillbakagång har sammanfallit med arbetslöshet, krisande statsfinanser och livsluft för auktoritära ledare.

Världen står inför uppenbara målkonflikter där utsläppen av växthusgaser och förbrukningen av energi måste tryckas ned samtidigt som det finns betydande risker vid en krympande ekonomi. Risker av en helt annan art, men som kan vara minst lika fatala.

Jag känner ingen som sitter på de goda lösningarna, men steg ett borde vara att formulera relevanta frågor likt "Hur värna klimatet, välfärden och demokratin den dag som ekonomin har slutat växa?"

//Stellan Tengroth